

архивъ е запазенъ официалния преводъ на италиански езикъ на потвърдителния султански ферманъ за сжщитѣ привилегии отъ 1459 г.¹⁾. Изглежда, че тѣ скоро били освободени и отъ тѣзи 2% срещу заплащане на годишенъ откупъ нареченъ „трибутъ“. До 1481 г. този данъкъ възлизалъ на 15,000 златни дукати. Презъ сжщата тази година султанъ Баязидъ II, поради голѣмитѣ молби и дарове на дубровчанитѣ, го намалилъ на 12,500 дуката²⁾. Често дубровчанитѣ правили опити да го намалятъ още повече, но рѣдко успѣвали и то само временно. Отъ 17 в. нататъкъ сж запазени редица писма на тѣхнитѣ посланници въ Цариградъ, въ които се оплаквали отъ голѣмата трудностъ на тѣзи преговори. Сжщитѣ бдѣли щото разнитѣ турски власти да не нарушаватъ даденитѣ привилегии. До тѣхъ стигали не рѣдко оплаквания за това. Ние намираме още въ края на 16 в. оплаквания на пловдивски търговци за произволното облагане на тѣхнитѣ стоки съ 2% мито³⁾. Чрезъ дарове и ходатайства подобни конфликти постепенно се изглаждали. По-нататъкъ, когато на дубровчанитѣ станалъ тежъкъ този трибутъ, тѣ се мжчили да го намалятъ. Изпратениятъ за тази целъ Николо Бона, не само не успѣлъ, но заради своята упоритостъ билъ пратенъ въ силистренския затворъ, гдето и починалъ презъ 1678 г.⁴⁾.

Отъ кога е наченала дубровнишката колонизация въ земитѣ на турската империя и специално въ България? Отъ запазенитѣ завещания (Testamenta) на жителитѣ на Дубровникъ въ архивитѣ се вижда, че начиная отъ 1300 г. до къмъ края на 15 в. се среща извънредно рѣдко, щото нѣкой дубровчанинъ да е починалъ въ чужди земи⁵⁾. Единъ отъ най-първитѣ градове, които се споменуватъ, е София. Презъ това време ние не срещаме още никжде Бѣлградъ, Скопие, или който да е другъ градъ на полуострова, та дори до 40-тѣхъ години на 16 в. Това може да се обясни само съ политическата, лична и имотна несигурностъ, която турското нашествие създадо въ завладенитѣ земи. Отъ друга страна стопанската експанзивностъ на дубровчанитѣ била още твърде слаба. Епохата на XIII и XIV в., колкото и да била благоприятна за дубровнишката търговия въ полуострова, се спѣвала отъ голѣмата конкуренция на генуезци и венецианци, които вѣкове преди това бѣха вече засѣдали по цѣлото черноморско крайбрѣжие и отъ тамъ дълбоко проникнали въ вътрешността на българскитѣ земи. Турското заселване промѣнило всецѣло отношенията на балканскитѣ земи къмъ останалия свѣтъ. Непрекъснатитѣ войни по границитѣ на полуострова и враждебното отношение на побѣдителя къмъ цѣлия християнски свѣтъ, създавали

¹⁾ Traduzioni di Capitulazioni e di Firmani (два тома въ ръкописъ за годинитѣ 1451—1756).

²⁾ Truhelka, ц. с. стр. 63. Споредъ сведенията, обаче, на съвременници на онази епоха този данъкъ заедно съ дароветѣ се удвоявалъ. ср. по-подр. Zinkeisen, Ioh. Will. Geschichte, des Osman. Reiches. Gotha, 1855 т. III стр. 414, 795.

³⁾ Презъ 1590 г. софийския търговецъ Бенедето Рести писалъ въ Дубровникъ, че въ Пловдивъ турцитѣ искали въпрѣки даденитѣ привилегии 2% мито (gium-brusco) отъ дубровнишкитѣ търговци. Lett. e com. т. 37 fol. 25.

⁴⁾ Подробности за това научаваме отъ едно писмо на Nicolò di Bona писано въ Castel di Silistria на 29. VII. 1678. fasc. 48 № 1859. За поменъ на мъченишката смъртъ на този посланикъ е поставена при входа на дубровнишката община възпоменателна мраморна плоча.

⁵⁾ Среща се само въ т. 5 за 1363 г. въ едно завещание да се споменува Търновската църква (Sancta Venera in Tornova) Test. т. 5 fol. 216 V^o.